

Utbildning och hälsa – ett äktenskap som består

Peter Waara,

professor i utbildningsvetenskap,
Uppsala universitet

Kommunalråd i Haparanda kommun

Grundantaganden

- Orsak och verkan eller korrelation
 - Utbildning → hälsa
 - Hälsa → utbildning
- Nivåer
 - Gruppfaktorer (ej möjliga att härleda ner på individnivå)
- Livsstil och social klass eller individuella val och handlingar?
 - Eller både ock!

Omfattande forskning

- 3,6 miljoner träffar på Google Scholar som tämligen entydigt talar samma språk
- Gäller hela spektrumet av hälsofaktorer – ju mer utbildning, desto mindre problem.
 - Hjärta/kärl
 - Beroftma
 - Diabetes
 - Tandstatus
 - Etc.

- Enkla relationer:
 - kopplingen mellan utbildning
 - och rökning/snusning är stark... vilket leder till
 - ökad förekomst av bl.a. hjärt/kärlsjukdomar... som leder till
 - avsevärda skillnader i medellivslängd mellan skilda grupper/samhällen
- Komplexa relationer:
 - Intersektionalitet
 - Samverkan mellan kön, social klass, etnisk bakgrund och utbildningsnivåer m.fl.

Demografi

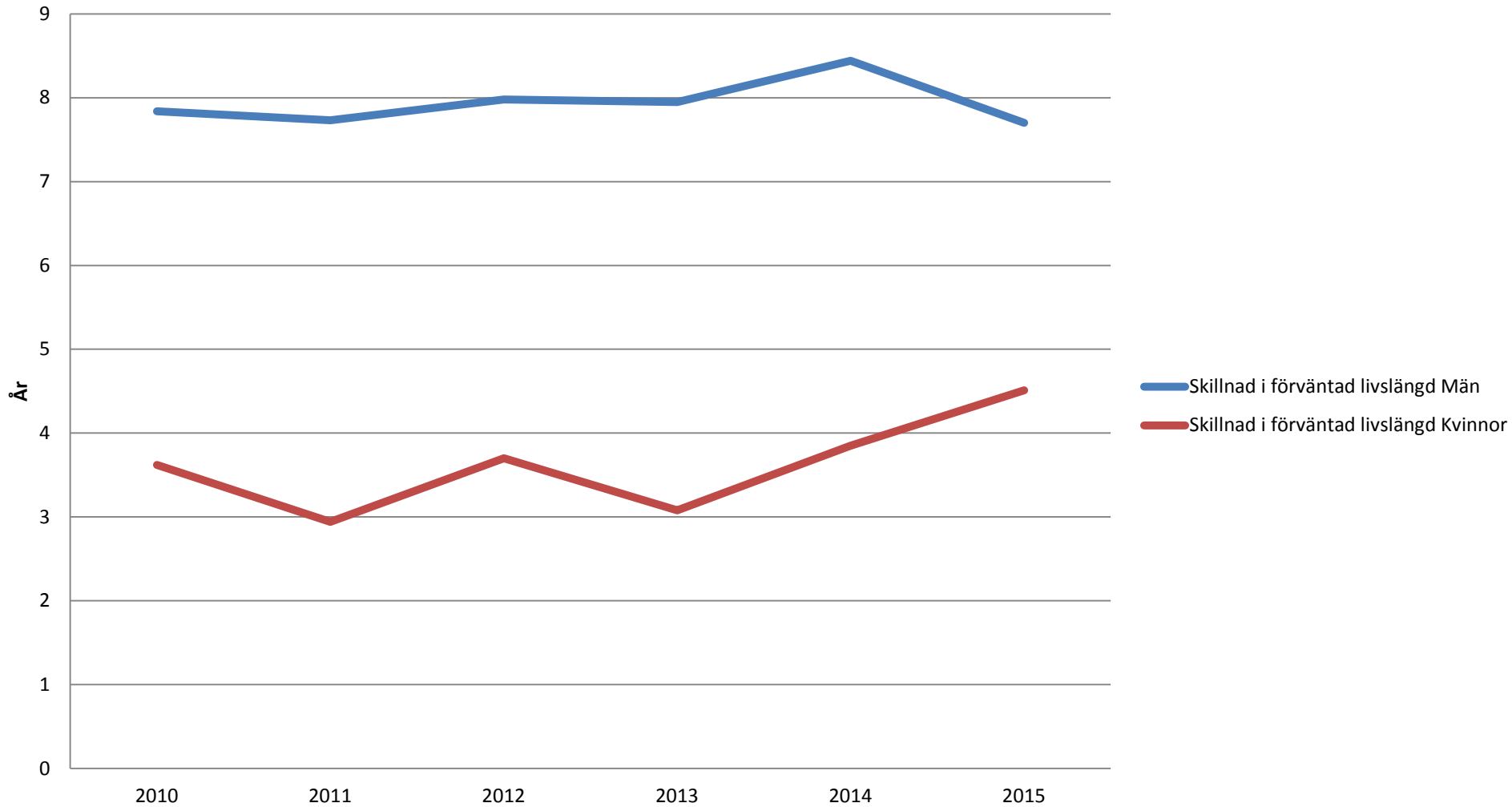
- Ett gossebarn i Haparanda kommun väntas leva 7-8 år kortare än ett som föds i Danderyds kommun.
 - Utbildningsnivåerna skiljer sig åt avsevärt
 - Klasskillnader
 - Inkomstskillnader
 - Livsstilskillnader
 - Befolkningsammansättningen
 - Homogen eller heterogen
 - Mobilitetsmönster

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Danderyd	Män	83,1	83,0	83,2	83,2	83,6	83,1
	Kvinnor	85,1	85,7	86,0	86,1	86,4	86,4
Haparanda	Män	75,2	75,3	75,2	75,3	75,1	75,4
	Kvinnor	82,0	82,8	82,4	83,0	82,5	81,9

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Danderyd	Män	83,1	83,0	83,2	83,2	83,6	83,1
	Kvinnor	85,1	85,7	86,0	86,1	86,4	86,4
Haparanda	Män	75,2	75,3	75,2	75,3	75,1	75,4
	Kvinnor	82,0	82,8	82,4	83,0	82,5	81,9

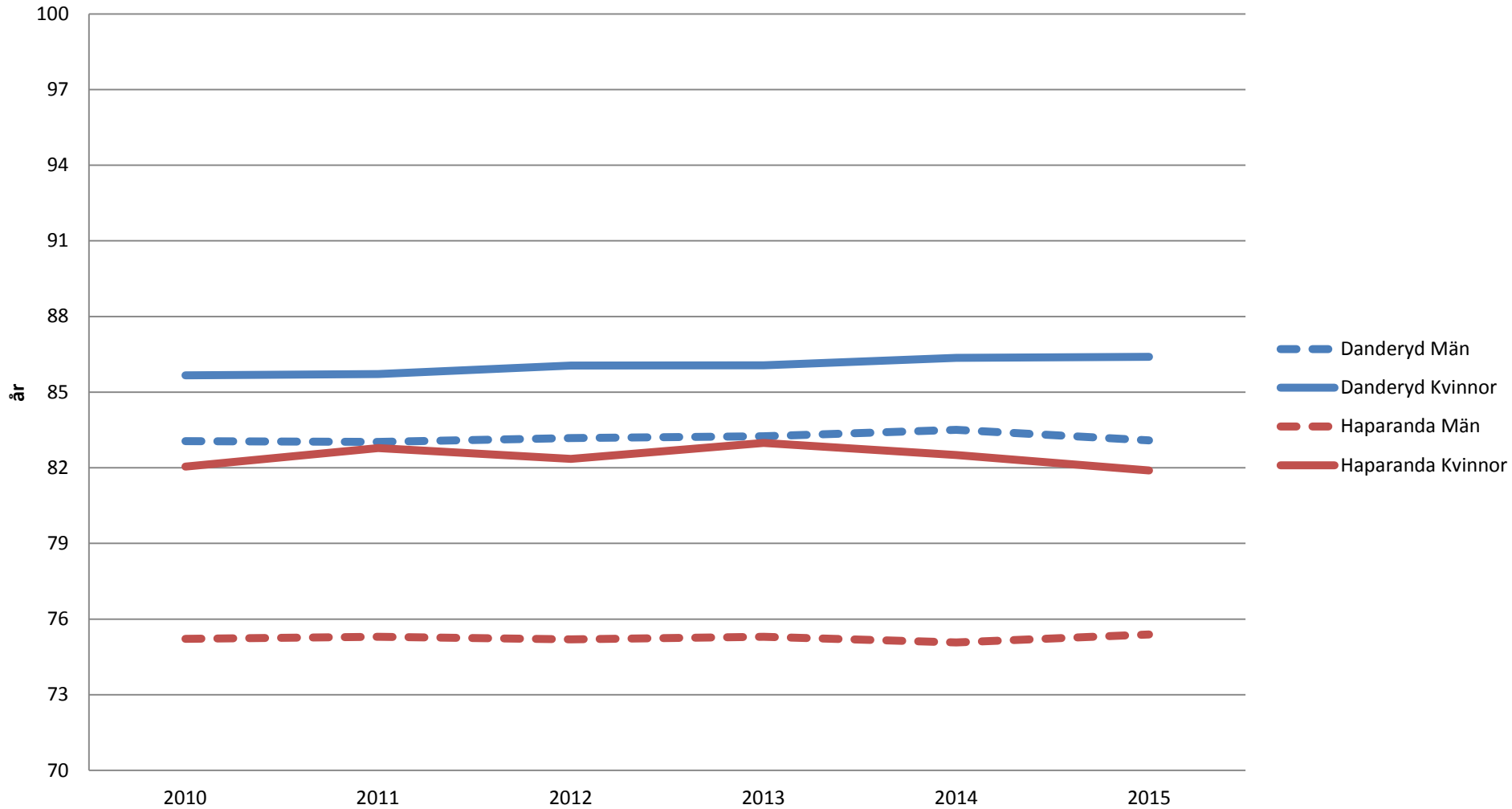
Skillnad i förväntad livslängd mellan Danderyd och Haparada 2010-2015.

Källa: SCB befolkningsregistret

Förväntad livslängd 0-åringar födda 2010-2015

Källa: SCB befolkningsregistret

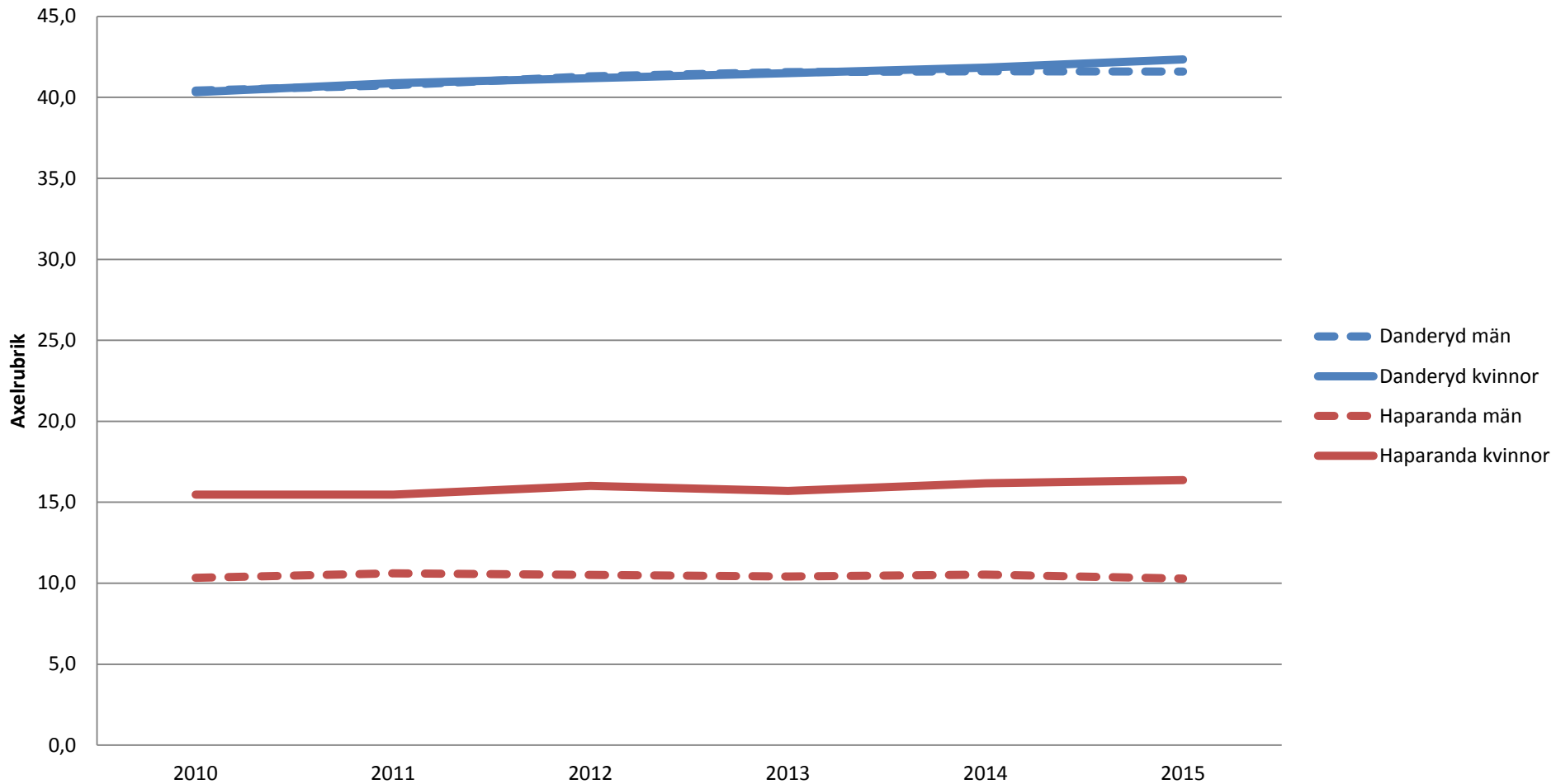

Utbildning

- Kunskap om
 - Hälsa och beteende
 - Motivation och inre tillfredsställelse
 - Förebyggande och främjande
 - Livsstilsrelaterad
- Starkt knuten till socialgruppstillhörighet
 - Ekonomiska dimensioner
 - Arbetsmiljö
 - Valmöjligheter
 - Mobilitet
 - Social nätverk som är främjande

Andel av befolkningen som har någon form av högskole/universitetsutbildning 2010-2015 (procent).

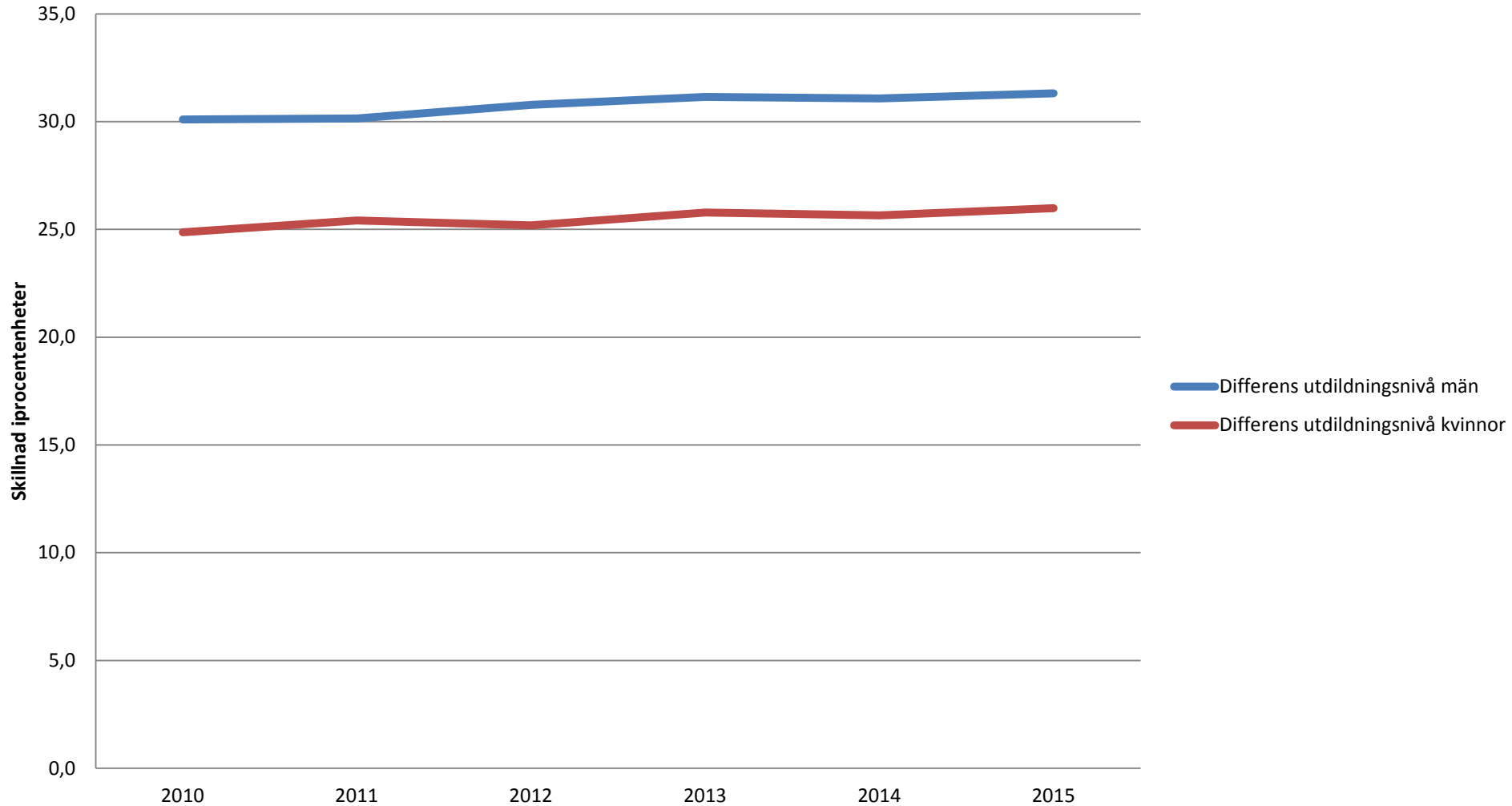
Källa: SCB befolkningsregistret

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Danderyd män	40,4	40,8	41,3	41,6	41,6	41,6
kvinnor	40,3	40,9	41,2	41,5	41,8	42,4
Haparanda män	10,3	10,6	10,5	10,4	10,5	10,3
kvinnor	15,5	15,5	16,0	15,7	16,2	16,4

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Danderyd män	40,4	40,8	41,3	41,6	41,6	41,6
kvinnor	40,3	40,9	41,2	41,5	41,8	42,4
Haparanda män	10,3	10,6	10,5	10,4	10,5	10,3
kvinnor	15,5	15,5	16,0	15,7	16,2	16,4

Skillnad mellan Danderyd och Haparanda avseende utbildningsnivåer (någon form av högskole/universitetsutb) 2010-2015.

- I kombination med en vikande arbetsmarknad får låg utbildningsnivå en starkare negativ effekt på hälsa.
- I kommuner med hög arbetslöshet slår utbildning starkare igenom jämfört med kommuner med låg arbetslöshet
 - Jämför Gnosjö med Haparanda
- Män särskilt sårbara
 - Maskulinitetsideal (jmf. Försäkringskassan)?

Slutsatser

- Den enskilt viktigaste främjande insatsen för folkhälsan är utbildning
- Långsiktigt arbete där skolan och lokalsamhällets roll är mycket stor
- Föräldrars och närstående vuxnas roll som förebilder
- Rättviseaspekten
 - Att välja ett kort liv eller ett långt liv beroende på var man föds?

Lästips

- Läs: "Det handlar om jämlik hälsa" SOU 2016:55

Teens
Mission Urban Rural
School-Based Programs
Change Partnerships Expanding Professional
Reproductive Development Illinois
Evaluation Technology Community
Prevention Nursing Contact Hours Vision Family Planning Access
Experienced Teachers Wisconsin Pregnancy Indiana
Supportive Evidence-Based Clinicians Health
Communication Sexual Services Minnesota STDs Opportunities Relationships
Michigan Collaboration Innovation Parents Ohio Resources
Quality Outcomes Adolescents
Technical Assistance

Tack!